

Biharko Euskal Unibertsitatea

Paulo Agirrebaltzategi

Atzoko asmo luze bat, gaurko hutsune ilun bat, biharko helburu nagusi bat da Euskal Unibertsitatea.

Biharkoa? Noizkoa eta nolakoa?

«Biharkoa» esateak urruti batetara eta behin batetara bidaltzen gaituela dirudi, ez noizkoa eta ez nolakoa zehaztu ezinak dituen garai batetara. Eta horregatik, «biharko Unibertsitate» horren asmoak agertzea, asmakeria eta ameskeria direla esango du «errealista» batek; eta, beraz, iheskeria ere bai, gaur bertan lortu beharreko eta lor daitekeena alde batetara utzirik edo, «irudime-nezko» euskal Unibertsitate baten bila ibiltzea.

Baina «biharkoak» ez du euskal Unibertsitatearen *noizkoa* adierazten zuzenean, horren *nolakoa* baizik. Ez da epe luzeagoaren ala motzagoaren arazoa, asmoarena eta ereduarena baizik. Arazoa ez da, euskal Unibertsitate jakin bati buruz nor den baikorragoa ala ezkorragoa jakitea, eta bai zein den horren asmorik eta eredurik jatorrena eta egokiena.

Honela, bada, «biharko euskal Unibertsitateak» bi aldetatik mugatu nahi du bere asmoa eta erdua: bere abiaburua eta bere helburua argituz.

Abiaburuari dagokionez, «biharko euskal Unibertsitatea» gaurko «erdal» Unibertsitatearen ukapena da. Eten bat adierazten du.

Helburuari dagokionez, berriz, «biharko euskal Unibertsitateak» bere jomugari begiratu beharra adierazten du, ez erdibideko euskal Unibertsitateak ukatzeko, baina bai erdipurdiko euskal Unibertsitateak salatzeke. «Gaur arratseko» erdibideko euskal Unibertsitatearen jomuga non den gogoratu nahi dio biharko helburuko euskal Unibertsitateak.

Helburuko euskal Unibertsitatearen asmoa eta erdua —ez programak eta estatutuak— geure ustez nondik norakoak izan behar duten argitzen eta zehazten saiatuko gara hemen. Helburuari begiratzeak ez du irudikeria, utopia eta amets hutsa esan nahi; jartzen den helburu horretarako oinharriak eta baldintzak gertagarriak baldin badira eta hartarako bidea irekigarria baldin bada, orduan helburua bera eskuratzekoa izango da.

Biharko euskal Unibertsitatearen *nolakoa* argitzen badugu, horren *noizkoa* geure eskuetan gelditzen da, neurri handi batetan. Helbururako baldintzak eta oinharriak finkatzen eta bideak irekitzen saiatzen garen neurrian aurreragotu ala atzeragotu egingo da biharko euskal Unibertsitatea. Biharko euskal Unibertsitatea ez dela ez ameskeria baten ez nahikeria baten fruitua egiztatu behar dugu.

Izatez, erdibideko euskal Unibertsitate «erreala» ameskeria handiagoa gerta daiteke —benetako euskal Unibertsitatea ez denean—, helburuko euskal Unibertsitate «irudimenezkoa» baino. Arriskua hortxe dago: helburua erdibidean jartzean.

I. EUSKAL UNIBERTSITATEAREN BILA

Euskal Unibertsitatearen asmoak bere aurrehistoria eta historia du: zazpi bat mende luzetakoa beharbada. Euskal Herriaren une bakoitzeko egoera politiko eta sozio-kulturalari zegokion Unibertsitatea asmatzera —gehienetan asmatzera bakarrik— iritsi ziren euskaldunak. Asmo horrek, ordea, aurrerabide bat du: benetako euskal Unibertsitaterunzko bidea, halegia.

Gaur arteko unibertsital historia honetan emaniko urratsak eskema batetara bilduz —eskema soilegira agian, historigileen barkamen eta guzti—, Unibertsitatearen lau eredu agertuko di-

tugu hemen: Euskal Herrirako Unibertsitatea; Euskal Herriko Unibertsitatea; Euskal Herriaren Unibertsitatea, Euskal Unibertsitate herritarra'.

1. Euskal Herrirako Unibertsitatea

XVI-XVIII. mendeetan hiru Unibertsitate dira bereziki Euskal Herrian dihardutenak: Oñatikoak (1540-1901), Iratxekoak (1597-1824), Santiagorena, Iruñen (1621-1771). Historia luzeena eta ezagunena Oñatikoak du; Gipuzkoarako, Bizkaiarako eta Arabarako Unibertsitatea izan nahi zuen bereziki, nahiz eta beste Probintzia batzuetara ere irekia egon; Iratxekoak eta Iruñekoak, berriz, Nafarroan kokatuak zeuden bereziki. Oñatikoari begiratuko diogu gehienbat.

Gizon batek, bere kabuz, sorturiko Unibertsitatea da Oñatikoak; Rodrigo Sánchez de Mercado y Zuazola oñatiarra izanik, bere herrian sortu nahi izan zuen Unibertsitatea. Unibertsitate honen asmotako Euskal Herria, aipaturiko hiru probintziak ziren; honelako Euskal Herrian lekutua egoteaz aparte, euskal jendeentzat eraikitako Unibertsitatea da: geografikoa eta demografikoa da bereziki Unibertsitate honen euskaltasuna.

Kulturaren aldetik eta hizkuntzaren aldetik, ez du euskal kutsurik: labur esanik, euskal Herriaren kultura eta euskara ez dira haintzakotzat hartzen. Oñatiko Unibertsitatea Euskal Herrian lekukuriko eta euskaldunentzako Unibertsitate unibertsal bat da gehienik ere, aipaturiko mende haietan behintzat.

2. Euskal Herriko Unibertsitatea

XVIII. eta XIX. mendeak biltzen ditu bereziki asmo honek. Bergarako Real Seminario zelakoak (1776-1892) eta Nafarroak prestatuturiko *Universidad Vasco-navarra* (1866) izanen zenaren proiektuak ematen digute honelako Unibertsitatearen eredia.

Unibertsitate tradizionala gaingiduz, Europako liberalismoak dakarren ikuspegi berri baten bidetik doaz bi hauk. Elizaren babesean ez, baina klase burgesek beren aginte ofizialaren babesean eta zerbitzuan jartzen dute Unibertsitatea; bestalde, sekulartu egiten da Unibertsitatea eta zientzia modernu eta esperimentalak beren leku nagusia hartzen dute unibertsital programetan.

Bergarako Seminarioak «nación vascongada», hau da, «la

unión de las tres provincias vascongadas de Alava, Vizcaya y Guipúzcoa» du bere asmo bezala². Baina, bereziki, XIX. mendean sortzen da mendebaleko lau euskal probintzien batasunaren beharra Unibertsitate mailan, laurak unibertsital barruti bat bezala hartuz; honek badu zerikusirik Euskal Herriaren politik batasunaren kontzientzia berriarekin; sortu ere, garai honetan sortzen da euskal unibertsital barruti edo distrituaren asmoa eta premia. Nafarroatik datorren Unibertsitatearen proiektuaren lehen oin-harrian honelaxe esaten da: «La Universidad Vasco-navarra se domiciliará en el punto que estimen conveniente las Diputaciones de Vizcaya, Alava, Guipúzcoa y Navarra, y formará un distrito Universitario que abrace estas cuatro provincias, y las que el Gobierno del Estado crea oportuno agregarle»³. 1874ean Oñatiko Unibertsitatearen inguruan sortuko da honelako unibertsital barrutia, baina karlistada bukatu zen arte bakarrik, eta... gaur arte!

Euskal Herriko Unibertsitateak esanahi politikoa du bereziki, Euskal Herriari dagokionez; euskal kulturaren kontzientzia berezirik ez dago. Baina euskara bai, kontutan hartzen da, Unibertsitatean ikasteko hizkuntza bezala. Bergarako Seminarioaren erakuntz dekretuan, gaztelera eta euskara, hizkuntza nazionalak, ikasi beharra adierazten zen⁴, eta *Universidad vasco-navarra* zelakoaren asmotan zegoen «la obra del euskera»⁵.

3. Euskal Herriaren Unibertsitatea

1918an sortu zen Eusko Ikaskuntzaren (Sociedad de Estudios Vascos) asmorik nagusia, lehen Kongresutik, Euskal Unibertsitatearena izan zen: «Universidad Vasca» deitzen da.

Bigarren Kongresuaren konklusio bezala onhartzeko da «Universidad vasca» delakoak «órgano de nuestra cultura y progreso intelectual» izan behar duela⁶. Unibertsitate honen euskaltasuna kulturazkoa da batez ere, euskal kulturari atxekia joango delako. Euskarari buruz, Telesforo de Aranzadi-k eginiko hitzaldian, zera eskatzen da: «Se le tendrá siempre al euskera el respeto que de nosotros merece, y de quien con el euskaldun convive hay derecho a exigir». Eta hitzaldiaren zazpigarren konklusioan honela zioen: «El idioma de la tesis no será uno obligado» (sic)⁷. Dirudienez, euskaraz ere tesia idatz zitekeela adierazi nahi du. Unibertsitatean ikastekoa ezezik, neurri batetan unibertsital mailan erabiltzekoa eta lantzekoa ere bada euskara.

«Universidad vasca» zelakoak Euskal Herriaren eskuetan egon

behar zuen; autonomia izan, ez akademi aldetik bakarrik, eta bai ekonomi eta administrazio aldetik ere: benetan Euskal Herriaren Unibertsitatea izan behar zuen. Euskal Herria, ordea, hegoaldea bakarrik da Eusko Ikaskuntzaren asmotan. Nolabait, Euskal Herriaren beraren autonomia politikoaren ondorio bezala izan behar zuen euskal Unibertsitateak. Gerora, Euskal Gobernu autonomoak gauzatuko ditu neurri batetan, Euskal Ikaskuntzaren asmoak. Alde honetatik, unibertsital barrutiaren asmoa baino aurrerago doa: dena dela, Aranzadik argi eta garbi adierazten du euskal unibertsital barrutiaren premia, autonomia horri loturik gainera.

Bestalde, Batzordekoen eritziz, euskal Unibertsitateak irakia, zabala eta herrikoia izan behar zuen, hau da, ekonomiazko ahalbiderik ez zutenentzat dohanekoa, Aranzadik berak adierazten duenez.

4. Euskal Unibertsitate herritarra

Udako Euskal Unibertsitateak, bere hirugarren saioaren ondoren eman zuen ageria honela hasten da: «Euskal Unibertsitate nazionala inoiz baino gehiago, gaur egun ari da beharizan gogor bilakatzen gure herrian». Eta beherago hauxe dio: «Euskal Herriaren Unibertsitateak euskaraz behar du ihardun nahitaez. Ezin onar dezakegu hizkuntzabitasunik, eta Euskal Herri osoa berreuskalduntzea dugu geure xede». Euskal Unibertsitatearen euskaltasuna, bada, *nazionala* (ofiziala eta euskal nazioaren baieztaper. kulturazkoa izango dena: unibertsital barrutia eta autonomia baino areago doana) eta *euskalduna* izatean datza bereziki. Euskara ez da, beraz, euskal Unibertsitatean ikasteko gaiak bakarrik izango, ez eta gai batzu irakasteko edo idazlan batzu egiteko erabil daitekeen eta landu beharko litzatekeen hizkuntza bakarrik; Unibertsitatearen hizkuntza oinharriko eta nagusia izango da euskara.

Bestalde, herritarra izango da Unibertsitatea, «herriaren premiei loturik egon behar duelako», herria izango duelako bere «ardatz» (euskal herria beronen osotasun geografikoan, politiko-administratiboan, kulturazkoan eta ekonomikoan); eta euskal kultura lantzen duten herriko talde eta elkarteetatik sortua delako euskal Unibertsitatea.

Euskal kultura ez du gai berezi batzu bezala (euskal gaiak bezala) hartzen, eta bai gaurko Euskal Herriaren dinamika sozio-kultural oso bezala: dinamika horretan sustraitua, eta euskal kultur gaiak bezala, kultur gai unibertsalak euskaraz erabiltzeko,

aztertzeke eta irakasteko izan beharko luke euskal Unibertsitateak.

II. BIHARKO EUSKAL UNIBERTSITATEAREN AUKERA

Iragan historia eta historia horretan bururatu eta nolabait burutu diren euskal Unibertsitate ereduak aparte, gaurregun, oraingo Euskal Herriaren kultur, sozial eta politik egoerari eta dinamikari begiratu, zein da euskal Unibertsitatearen aukera? Denok —ia denok— bat gatoz gaur Euskal Heriak bere Unibertsitatea nahi duela eta behar duela esatean, baina ez gatoz hain baturik Unibertsitate horren oinharriak eta baldintzak aztertzean, horren erdua zehaztean eta horren helburuak finkatzean.

Euskal Herriaren unibertsital egoera hain itxuragabea delarik, orain arte ukatu diotenak eta horren kontra burukatutako direnak ere egoera horren ezinez konturatu direla dirudi; areago, bada horietakorik, orain «euskal Unibertsitatearen» ikurra herriaren aurrean jasotzen saiatzen denik. Baina berrogei urteotan eta lehenagotik Euskal Herriari eta kulturari ezarri zaion egoerari eusten saiatu direnen eskuetan, irain bat dirudi ikur horrek; eta azkenik, zertxobait eskainiaz, gauzak lehenetan uzteko asmo maltzurak ote dabiltzalako susmoa du herriak. Euskal Herriaren kultur burruka (bestelako burrukekin batera) oso aurrera joan da, orain eskaintzatxo batzuz iruzur dezaten; eta, horien asmoak egiazkoak balira ere, nola utziko luke horien eskuetan euskal Unibertsitatearen ikurra?

Horientzat, euskal kultura kultur hondakin bat besterik ez da izan: oso aurrera joan den zibilizazioak bazterrera utzi duen hondakin bat. Horixe litzateke euskara ere, munduko hizkuntza handien artean.

Gaurko erreformismo politikoaren eta administraziozko eskualdekatzeren baten barnean, eta bereziki Euskal Probintzientzako «erregimen bereziaren» barnean, nolabaiteko euskal Unibertsitatea eskainiko litzekete Euskal Herriari. Oraingo Euskal Herriko Unibertsitateetan eta Fakultateetan oinharriturik, eta neurri batetan falta dena osoturik euskal unibertsital barruti edo distritu bat —azkenik!— eskainiko ligukete.

Euskarari dagokionez, hau ez da Euskal Herriaren hizkuntza bezala jotzen, ezarritako diglosiazko egoera honetan «altxor bitxi»

bat bezala gordetzekoa baizik. Euskal Unibertsitatea, beraz, erabat erdalduna izanen litzateke —iparraldeko euskaldunak ez dira kontutan hartu ere egiten—; altxor zahar eta interesgarri den euskara irakatsi egingo litzateke Unibertsitatean, euskal departamentuan edo eta nahi dutenentzat; horrekin batera «euskal gai» batzu aztertuko eta irakatsiko lirateke Unibertsitate horretan, gazteleraz seguruenik. Euskal departamentua Unibertsitatearen alboko zerbait besterik ez litzateke izanen.

Guti gora behera, honelakoxea litzateke, urte luzetan etsai izanik, orain adiskide bezala agertu nahi zaizkigun gure ongile eta «euskaltzale» berrion euskal Unibertsitatea.

Ez doa hortik Euskal Herriaren burrukak sortu eta bideratu duen kultur, sozial eta politik dinamika. Besterik izan behar, biharko Euskal Unibertsitateak.

1. Euskal irakaskuntza eta Unibertsitatea

Gaurregungo Unibertsitatea, irakaskuntz sistema oso baten barnean dago: goi-irakaskuntza deitzen da, hain zuzen ere. —J. Lasak «Ikasgu nagusia» ere deitzen du Unibertsitatea; beste nonbait «Irakastegi» hitza ere ikusi izan dut, nahiz eta Unibertsitatearen egitekoa ez izan irakastea bakarrik—. Sistema horren barruan eta irakaskuntzaren politikaren arabera, behetik gora begiraturaz gero, irakaskuntza oinharrikoaren eta erdikoaren ondorioa eta fruitua da Unibertsitatea; goitik behera begiraturaz gero, berriz, irakaskuntz sistemaren gailurrean gertatzen da Unibertsitatea, sistema osoa eratzeko, zuzentzeko eta gidatzeko.

Euskal Herrian irakaskuntz sistema eratua eta antolatua dago: Hegoaldean eskolaurrekoa, EGB, BUP eta COU gazteleraz, eta Unibertsitatea dira sistemaren lerro nagusienak. Oinharriko eta erdiko mailetan bezala, Unibertsitate mailan ere irakaskuntza pribatua da nagusi Hego Euskal Herrian, Elizarena bereziki.

Egitura honetatik sortuko ote da Euskal Unibertsitatea? Erakunde eta egitura hauk euskal unibertsital barruti batetan biltzea eta «geure» eskuetan hartzea aski izango ote da, benetako euskal Unibertsitatea ukan dezagun?

K. Mitxelaren eritziz, hauxe litzateke euskal Unibertsitatearen ernamuina: «Euskal Herriko lurrean ditugun eta ditugun unibertsitate hazien multzoa, laster ezinbestean ugaritu beharko duguna»⁹. Eginda eta osotzeko dagoen erakunde hau geure eskuetan hartuz gero, euskal Unibertsitatea genuke bero-

nen mamian behintzat. Asmo hau euskal unibertsital barrutian gauzatuko litzateke: «Nos limitamos a pedir al Estado que se nos reconozca con todos sus derechos la Universidad que hace ya años —y me felicito de ello— se le ha reconocido a Extremadura. Y esto desde este mismo momento, sin esperar a regímenes esupeciales, conciertos, fueros, autonomías o autodeterminaciones»¹⁰.

Egia da, Euskal Herrian lekuturiko Unibertsitate eta Fakultateek beren lurra defendituko duten bezala, guk ere kontutan ukan beharko ditugula euskal Unibertsitatea eratzean; baina ez dut uste horik geurc eskutaratzea aski denik, Unibertsitate hau badugula esateko.

Euskal Herriak azken urteotan, bere ahaleginez, izerdiz eta burrukaz bestelako dinamika sortu eta bideratu du irakaskuntzari dagokionez: ikastolak eta lizeoak eratuz. Oraingo unibertsital egoerari begiratu beharrean, euskal kultur eta irakaskuntz dinamika berri horri begiratzen badiogu, euskal Unibertsitatea zerbait *berria* izango dela onhartu beharko dugu. Orain arte Madrildik edo Parisetik, Valladolid-tik edo Zaragozatik edo Bordaletik zuzentzen eta baldintzatzen diren erdal irakastegi horik euskal agintearen eta jakintsuen eskuetan jartzetik ez, eta bai herriaren euskal kultur indarrak koordinatzetik, indartzetik eta ugaritzetik etorriko da Euskal Unibertsitate berria: beste arrazoinen artean, euskal kultur indarrak goitik behera ez, eta bai behetik gora datozelako Euskal Herrian.

Eritzi honetan bat nator Jon Bilbaorekin, zera dioenean: «Beetik gora, leen maillak ondo ezarriaz eta sendotuaz, igo bear dugu, dio, goiko mailla orretara. Leentasun oni erri osoak aalegin guziaz erantzun bear dio. Beetik gora sorturiko zerbait izanen da unibersitatea, beeko mailen berezko sorkaria edo deus ez»¹¹.

2. Euskal kultura eta Unibertsitatea

Unibertsitatea eta unibertsala oso batera doaz, ez Unibertsitateak zientzia eta jakintza guztiak biltzen dituelako bakarrik, eta bai kulturaren unibertsaltasunari atxekia dagoelako, kultura guztien elkarrekiko irekitasunari lotua dagoelako. Horregatik, kultur hesi hestuetatik irten beharra nabari du unibertsitariak, unibertsalaren grina darama bere barruan.

Orduan zer esan nahi du euskal Unibertsitateak euskal kul-

turari buruz? Zera hau ondo argi baldin badaukagu bederen: hots, euskal Unibertsitatea ez dela euskalduna Euskal Herriko lurraldean dagoelako, ez eta euskal agintearen eskuetan dagoelako bakarrik, edota euskaldunek egina delako bakarrik.

Euskal kultura, euskal tradizioa bezala ulertzen da sarritan, eta tradizio hori aztertzen eta biltzen duten zientziak bezala: J. Lasak, J. M. Barandiaranekin batera «Baskologia» deitzen duena, halegia (Folklorea, ahozko literatura, dantzak eta erritmoak, prehistoria, etnologia, lege zaharrak, etab.)¹². Eta adiera honen arabera, euskal Unibertsitatearen euskaltasuna euskal gai hauk aztertzeko eta irakasteko departamentu bat edukitzean edo jarri izan da. Honelako zerbait adierazi nahi ote du J. Lasak, euskal Unibertsitatearen oinharriak jarrita daudela esaten duenean, Baskologia bat landua dugulako?¹³. J. Goenagak ere hortik ikusten du Unibertsitatearen euskaltasuna: «Zer nai den, bere egitekoa au litzake, euskal kulturaren aldeak begiratu, osotu, aurrerako bideak urratzen saiatu»¹⁴. J. Caro Barojak ere, «geure kultura gordetzeko eta defenditzeko» eginkizuna ematen diola dirudi euskal Unibertsitateari, euskalduna denez¹⁵.

Baina, uste dudanez, euskal Unibertsitatea ez da euskalduna, euskal kulturaren departamentu bat duelako edo; aitzitik, euskal kultur tradizioan sustraitua dagoelako eta Euskal Herriaren oraingo kultur dinamikan bideratua dagoelako. Orduan euskal kultura ez da gaurko Euskal Herriak bizi duen dinamikaren alderdi bat bakarrik, eta bai haren bizitza osoa: gaurko Euskal Herriaren bizimoldea da euskal kultura. Horrela, euskal Unibertsitatea, euskal kultur tradizioa aztertzeko, biltzeko eta gordetzeko izango da bere osotasunean; baina bere osotasunean izango da, bai eta gaurko euskal kulturaren dinamika soziala, ekonomikoa, instituzionala, politikoa, teknikoa, etab., zientzi mailan aztertzeko, kritikatzeko, argitzeko eta bideratzeko ere. Euskal kultura honela ulertzen delarik, kultura partikularra izanik, unibertsala eta irekia da, Lasak esaten duen «autarkia» gezurrezko-tik iheseginez.

J. Lasak berak, Hegel-i jarraituz, honela lotzen ditu euskal Unibertsitatearen partikularitasuna eta unibertsaltasuna: «La universalidad de la ciencia es innegable. Sí. Pero cada pueblo accede a esta universalidad a través de los cauces marcados por su propia historia y tradición»¹⁶.

Gizon unibertsalik baldin badugu Euskal Herrian, horietako bi J. M. Barandiaran eta Eduardo Txillida ditugu. Biek bizi dute unibertsaltasunaren grina eta premia, baina ezin dute euskal par-

tikulartasunetik bereizi unibertsaltasun hori; horregatik, euskal Unibertsitatearen asmoan, euskaltasuna eta unibertsaltasuna, biak, beharrezko ikusten dituzte. Honela ikusten du Barandiaranek euskal Unibertsitatearen egitekoa: «Gure Euskal Erriaren mugapetik irten gabe, gauden lurrean eta azkazian finkaturik, bertatik jakintza berria sortuaz bertakoen bidez, ordainduko genioke gure zerga edo kontribuzioa mundu zabaleko naiz gizarteari naiz jakintza orotarrari»¹⁷. Txillidak, bere aldetik, honela erantzun dio, Martin Ugaldek egiten dion galderari: —«Te parece importante una Universidad Vasca?» —«Lo más importante. Así como los demás pueblos tienen universidades que dedican al esfuerzo cariñoso de quien está buscando el significado de sus antecedentes culturales, de sus raíces espirituales, que estudia con pasión, y con pasión legítima, su lengua, su historia, su prehistoria, su etnografía, su arqueología particular, además de las que tienen significación universal, nuestro pueblo, ejemplo solitario y abandonado de tantas cosas, es también acreedor de esta atención, de esta preocupación elemental»¹⁸. Eta Euskal kulturaren partikulartasuna eta unibertsaltasuna honela elkartzen ditu: «La cultura vasca... la siento con el deseo de que sea más cultura universal cada día, pero desde nuestras raíces. Primero cultura, para mí, es la forma personal que tiene un pueblo para enfrentarse a la realidad, y en la forma suya, no en la de otro. (...) Y en cuanto a la vasca, es el modo de hacer frente a su modo, a un modo personal que nadie puede negarnos, ante una realidad que también es personal»^{18*}.

Euskal kulturaren gaurko dinamika osotik sortu behar baldin badu eta dinamika hori euskal kultur talde, elkarte eta instituzioek bideratu behar baldin badute, euskal Unibertsitatea horien bateratzetik eta indartzetik etorriko da, guzti horien lanaren emaritza izango da. Alde honetatik, E. Knörr-ekin nengoke, zera esaten duenean: «Debemos tener en cuenta, además, el hecho de que existen unas Universidades (sic) de Verano, que posibilitan la formación de profesores y ciertas instituciones, como la Academia de la lengua vasca. Existen, asimismo, centros culturales, que tendrían un papel que desempeñar en el futuro, de cara a la constitución de la universidad Vasca»¹⁹.

Ez nentorke bat, ordea, euskal Unibertsitatea goitik behera lctorkeen eta euskal kulturaren alorrak zabaltzeko eta bideak irekitzeko lanean eta burrukan dabiltzan talde, elkarte eta instituzioak bere «babesean» hartuko ala baztertuko lituzkeen erakunde formal bat bezala ikusten dutenekin²⁰.

3. Euskara eta euskal Unibertsitatea

Euskal Unibertsitatearen partikularitasunaren eta unibertsaltasunaren arazoa, euskara bai ala ez eta euskara nola delako galderan nabarmentzen da bereziki; eta hortxe mintzen da batez ere euskal gizon jakintsu eta unibertsalen drama: horien eskaltasunaren eta unibertsaltasunaren arteko tirabiraren drama. Oso begirune handiz eta haintzakotzat hartu behar da noski drama hori.

Hain mingarri eta oinharrikoa izanik euskal Unibertsitatean euskarak behar duen lekuaren arazoa, hainbat dira erantzunak eta konponbideak. J. Lasaren liburu aipatuan agertzen direnez: «Orain oraingoz erdara beharko luke, gaztelaniara (hizkuntza ofiziala). Ori bai, toki berezi bat emanik euskerari» (K. Mitxelenak, 76. or.); gerora, eta landuz, euskara izanen litzateke hizkuntza ofiziala (J. Goenaga, 79. or.); euskara izango litzateke euskal Unibertsitatearen hizkuntza (J. M. Barandiaran, 59-60. or.); «poliglota edo hizkuntza askoduna behar du izan gure Ikasgu nagusiak» (Caro Baroja, 68. or.); ingelesa izanen litzateke euskal Unibertsitateko hizkuntza nagusia (J. Bilbao, 88. or.). Lasak berak ez du beharrezko ikusten Unibertsitateko irakaskintza euskaraz izatea (69 or.). Beste batzuren ustez, bi hizkuntzatakoa izango litzateke euskal Unibertsitatea: Unibertsitate bat bera bitan banatua edo, Lovainakoaren antzera edota Barcelonako Unibertsitate autonomoaren antzera²¹.

E. Txillidak, betak menperatu ezin duelarik ere, garrantzi handia ematen dio euskarari euskal Unibertsitatean: (En nuestra conversación) «probablemente iríamos mucho más lejos si yo ahora pudiera estar hablando en *euskera* contigo, y sobre todo si nuestro *euskera* hubiese llegado a ser una lengua más cultivada a través de los caminos imprescindibles por donde han ido desarrollándose las lenguas, la escuela y la Universidad, una Universidad Vasca en la cual hubiéramos estudiado nosotros»²².

Euskarari eta euskal Unibertsitateari buruz hartzen diren jokabideek, iruditzen zaidanez, hementxe dute beren azken oinharria: Euskararen oraingo egoerari begiratu, ala azken urteotan sortu den dinamika berriari eta irautlzaileari begiratu. Ez nuke onhartuko C. Caballero-k dioena: «La Universidad Vasca debe responder a la realidad bilingüe del País»²³. Oraingo euskararen egoera diglosikoak eta landugabeak ez digu euskal Unibertsitaterako irtenbiderik ematen; baina azken urteotan indartu den dinamika sozio-politikoak eta kulturalak, egoera hori irauli

daitekeela adierazten du, euskara Euskal Herriaren hizkuntza nazionala bezala geureganatuz eta finkatuz eta Unibertsitaterako zientzia modernuetarako landuz. Bide hau abiatuta eta aurreratuta dago. Egiteko handia gelditzen da oraindik.

Baina dinamika berri eta iraultzaile eta guzti, baikortasun eta «fede» eta guzti, euskarazko euskal kulturak eta euskal Unibertsitateak ez ote gaitu «ghetto» batetan hesituko? Galdera larria da eta honelako beldurrik agertu izan da hortik. Baina euskararen «ghetto»tik irteteko, ez dut uste, euskara Unibertsitateetik bazterzea edo euskal gaietarako edo departamenturako «gordetzea» denik bide egokiena. Euskarak berak irten behar du gaurko kultur eta zientzi mundu osora. Horregatik, euskal Unibertsitatearen hizkuntza oinharriko eta nagusia euskara izango da, baina erdarak ere (gaztelera, frantsesa, ingelesa) irekitasunez erabiliz, nahiz ikastaroren batzu emateko, nahiz euskarazko idazlanen eta irakasaldien laburpenak emateko.

4. Euskal gizartea eta Unibertsitatea

Bere «campus»aren eta bere autonomia administratibo eta juridikoaren oso zalea izan ohi da Unibertsitatea. Baina gizartearen barnean eta gizartearentzat eratua behar du izan Unibertsitateak.

Kultura ez da gizon pribilejiatu batzuren edo klase aristokratiko baten dohaina: gizarte osoaren bizimoldea da kultura, eta gizarteko tirabira eta etenak nabari dira kulturaren ere: gizartearen irudi da kultura. Horregatik Unibertsitateak ez du izan behar kultura aristokratikoaren barrutia eta klase gainhartzzaileen ideologiako gaztelua. Gizarte egoera baten ideologiako zuritzaile eta estaltzaile izan beharrean, gizartearen bizimoldeen, kultura osoaren aztertzaile, argitzaile eta kritikatzzaile izan behar du.

Euskal kultura ezer baldin bada, herritarra da: horren dinamika herriak darama, klase gainhartzzaileen erdal kulturaren kontrakoa gehienetan. Horregatik, euskal kultura gaurregun Euskal Herriko gizartearen iraultzailea da. Eta kultura herritar horretan finkaturiko euskal Unibertsitatea herritarra izango dela pentsatu beharra dago.

Orain dela hilabete gutxi, Bilboko Errekaldeberriko «Universidad popular» izenekoak sortu zen, eta oso aipu zabala ukan du komunikabide sozialetan. Zein izango da euskal Unibertsitate herritarraren erdua? Ikustekoa da oraindik.

Dena dela, euskal Unibertsitatea herri kultura horretatik sortua izango da: herriko kultur indarrek eratua, ez goitik taxuturiko erakunde formal bat. Ez da berdin unibertsitate herritarra eta unibertsitate herrikoia esatea.

Herriaren bizimoldeak, arazoak, pentsamoldeak eta kreazioak aztertuko eta argituko ditu, zientziaren metodo kritikoez eta sistematikoez.

Euskal Unibertsitatearen irakaskuntz sistema herri osoari irekia izango da, klase herritarren Unibertsitatea izan dadin: horregatik, eskulanaren eta burulanaren etena gaınditzen saiatu behar du euskal gizartean.

Jon Bilbaoren hitzak aipatuz bilduko dut goian esana: «Egiazko demokrazian bizi behar duenez, bedi erriarena, erriak guberнатua, erriarentzako. Beraz unibersitatearen gubernatzailea erriari dagokio autatzea eta erriaren aurrean izanen da erantzule»²⁴.

5. Euskal Herria eta Unibertsitatea

Euskal Unibertsitateaz mintzatzean, berehala datorkigu Euskal Herria eta kultura banatzen dituen mugaren arazoa. Dagoeneko, euskal Unibertsitatea benetan hartzen duen inork ez du Probintzia bateko edo Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko Unibertsitate bezala bakarrik ikusten. Gutienez euskal Herri Hegoalde osoa biltzen duen unibertsital barruti bezala ikusten da.

K. Mitxelena²⁵, Jon Bilbaoren²⁶, euskal Unibertsitateak, hegoaldekoa izanik ere, iparraldekoek irekia izan beharko luke; D. Amaitermin izenez idazten duenarentzat ere iparraldeko euskaldunei bereziki irekia izan beharko luke, tituluak bietan balioztatuz²⁷. J. M. Barandiaran²⁸ eta Caro Baroja²⁹, berriz, euskal Unibertsitateak Euskal Herri osoa izan behar du.

Uste dudanez, euskal Unibertsitatearen helburua, benetan Unibertsitate nazional bezala ipini behar dugu.

Baina non joango litzateke euskal Unibertsitate hau? Neurri handi batetan, arazo praktikoa eta politikoa da hau. Hala ere, badu zerikusirik Unibertsitatearen ikuskerarekin berarekin. Nekez uste du inork euskal Unibertsitate osoa herri edo hiriburu bat bakarrean joango denik. Orduan bi irtenbide galditzen dira, eta bietako eritzirik badabil hortik: Fakultateak han-hemenka *barreiaturik* (Mitxelenak bilduak nahiago litzuke, baina gertatzez saka-

banatuak gertatuko direla uste du³⁰; ala «campus» eta zentru nagusi bat, toki batetan finkatua, baina hainbat fakultate desberdin Euskal Herrian zehar barreiaturik.

Uste dudanez, arazo honek ez du garrantzi handirik, euskal Unibertsitatea Euskal Herrian lanean ari diren kultur talde, elkarte eta instituzioen koordinaketatik sortuko bada eta hortik sorturiko erakunde bat izango baldin bada. Ezingo da zentralista izan.

Baina zer egin oraingo erdal Unibertsitate eta Fakultateetaz, estataletaz nahiz pribatuetaz? Euskal Unibertsitatearen Fakultate bihurtu?³¹. Bigarren unibertsitate bezala eta Unibertsitate pribatu bezala utzi, euskal kulturaren politika oso baten barnean? Dena dela, euskal Unibertsitate nazionalak ofiziala eta bakarra izan behar duela uste dut. Mitxelenak dioen bezala, «si un día nuestras aspiraciones dejan de ser aspiraciones puras y simples, la Universidad Vasca será, en lo esencial y sin excluir las realizaciones privadas, la Universidad oficial del ente político Vasco»³².

III. EUSKAL UNIBERTSITATEA BIDERATZEN

Helburuko euskal Unibertsitatea lortzeko bidea urratu beharra dago. Ez da berez etorriko den erregalua. Benetako euskal Unibertsitatea gertagarria izango bada, baldintza batzu bete beharko dira politikaren aldetik, gizartearen aldetik, ekonomiaren eta kulturaren aldetik.

Baldintza politikoak: Euskal Herriaren *birbakuntza*, hegoalde eta iparralde; bere *burujabetasuna* (ez eskualdekatzea ez eta nolabaiteko autonomia, ez dira aski izanen helburuko Unibertsitate hori lortzeko); Unibertsitatearen *eragintza autonomoa*, politik agintaritzari buruz.

Baldintza sozio-ekonomikoak: Aurrenik, Euskal Herriaren errealtate politikoan, ekonomikoan, sozialean eta kulturean finkatu eta horren aztertzaile eta argitzaile kritikoa izango den euskal Unibertsitate herritarrak, *ekonomia Euskal Herriaren eta klase herritarren eskuetan* egotea eskatzen du; bigarrenik, lanaren *antolaketa berria* eskatzen du, eskulanaren eta burulanaren etena gainditzeko.

Kultur baldintzak: Ikastolak indartu eta zabaldu behar dira,

oinharriko eta erdiko *irakaskuntza* osoan, ofizialean eta pribatuan, euskara hizkuntza nagusia izan dadin arte; *alfabetatzea* herri osora, eta bereziki langileetara, zabaldu eta finkatu behar da; *kommunikabideak*, guztiak, euskaldundu behar dira; *euskara ofizialdu* behar da, Euskal Herri osoaren hizkuntza nazional eta nagusi bezala; *liburugintza* indartu eta hedatu egin behar da, euskal Unibertsitatearen oinharriko *biblioteca* sortzeko.

Ikaragarria da, aitortu beharra dago, egiteko dagoen lana eta eraman beharreko burruka; baina, uste dudanez, herriak ezarria du bere dinamika. Eta dinamika honetan, euskal Unibertsitate nazional, herritar eta euskalduna lortzeko urrats espezifiko batzu eman behar dira, oraingo erdal Unibertsitateen barruan eta horietatik kanpo: alde bietatik.

1. Oraingo Unibertsitate-Fakultateetan

Biharko euskal Unibertsitatearen aukera, gaurko erdal Unibertsitateetan ere prestatu beharra dago.

a) *Euskal Kultur Mintegiak*. Azken urteotan Euskal Herriko Unibertsitate eta Fakultateetan sortu eta indartu egin dira Euskal Kultur Mintegiak: alde batetik, erdal Unibertsitateak ematen ez diona, ikasleek beren aldetik lantzeko, eta bestetik, Unibertsitate edo Fakultate osoaren dinamika euskalduntzen saiatzeko. Honelakoak ugaritu eta finkatu beharra dago, eta Mintegi guztien arteko koordinaketa eta erakunde bat sortu —Bilbon honelakorik egina da neurri batetan bederen—. Euskal Herri osoko unibertsital ikasleen erakundea sortu beharko litzateke, Euskal Kultur Mintegi eta antzeko guztiak bilduko lituzkeena.

b) *Euskal unibertsital barrutia*. Euskal Herri Hegoaldeko unibertsital barrutia lortu behar da lehen epe batetan; bigarren urrats bezala, Euskal Herriak bere autonomia politikoa eta ekonomikoa lortuko duenean, euskal Gobernuaren eskuetan egongo da euskal irakaskuntzaren eta Unibertsitatearen politika, honen autonomia gordez, hala ere. Honekin batera, unibertsital barruti edo Euskal Herriko Unibertsitate hau osatu egin beharko litzateke, behar diren Fakultateak sortuz. Barruti honek harreman berezi eta instituzionalduak beharko lituzke, Iparraldeko unibertsital instituzioekin.

c) *Euskal Institutuak*. Euskal Kulturaren Institutuak sortu beharko lirateke oraingo Unibertsitate guztietan, euskal Filologia, Etnologia, Historia, Arte, Geografia, etab. emango lituzkeena;

gehienbat behintzat, euskaraz izan beharko luke honelako Institutuak. Horretaz gainera, Fakultate desberdinetan, eta dagokienean, euskal Saila sortu beharko litzateke: Filologiarena edo Antropologiarena, e.b.

d) *Euskara ofizialdu*. Euskal Herriko Unibertsitate eta Fakultate guztietan euskara ofizialdu behar da, ofizialtasun hori lehenbaitlehen ekintzetara eta bizitzara eramanez.

e) *Euskararen irakaspena*. Ikasleentzat nahiz irakasleentzat, euskarazko eskolak antolatu beharko dira, maila guztietan, euskara arrunta ikasteko eta bakoitzak bere saileko zientzi euskara teknikoa lantzeko. Ikasleak behartu egin beharko lirateke euskara bizkuntza laguntzaile bezala ikastera; irakasleentzat ere epe batzu jarri beharko lirateke.

f) *Irakasle euskaldunak*. Euskal ikasleei hemen ikasteko aukera emanez gainera, kanpotik dabiltzan irakasle euskaldunak geureganatzen saiatu beharko genuke. Eta hemendik aurrera ez litzateke onhartuko, neurri egoki batetan behintzat euskara ez dakienik.

2. Oraingo Unibertsitateetatik kanpo

Unibertsitateetatik kanpo sortu eta indartu da bereziki euskal kulturaren dinamika berria, benetako euskal Unibertsitatea egokien bidera dezakeena. Bide hau urratu behar da batez ere.

a) *Euskal kultur talde, elkarte, instituzioak*. Hauetako ugari sortu eta finkatu da, Unibertsitatearen babesik gabe: sarritan erabat edo gehienbat euskaraz ari dira lantzen kultura, eta herri oinharritik sortuak edo horri atxekiak dihardute maiz. *Arantzadi* Elkarteak aipatu izan da sarritan; baina horren historia luzea eta erakunde handia ez duen beste elkarterik eta talderik ere bada, egoki lanean diharduenik. *Euskaltzaindia* dugu euskal kultur sail oinharritzko eta nagusi bati emana, eta Euskal Herri osoko kultur Institutuzio bakaria. J.L. Orellak beste bi sortu beharreko aipatzen ditu: Euskal Historiaren Akademia eta Estetika Inbestigazioen Institutua. Badirenak aparte, jakintzaren sail bakoitzaren sortu beharko ditugu horrelako Elkarte eta Institutuzioak: kultura partikularra nahiz unibertsala, euskaraz landuko dutenak. Baina oso gogoan eduki beharko dira, sail berezitu bat lantzen ez duten elkarteak izan ez arren, euskal kulturaren alde lanean dihardutenak, nahiz herri bakoitzean nahiz Euskal Herri osoan.

b) *Euskal Kultur Batzarrea*. Aipaturiko kultur Indar guz-

tiak bateratu egin behar dira, eta horien lanak koordinatu. Euskal kulturaren dinamika eta politika orokor baten bidetik —edo kulturaren euskal politika baten bidetik—, *Euskal Kultur Batzarrea* sortu beharko litzateke, Katalanek egina dutenaren antzekoa. Honetarako lehen urratsa, beharbada, emana da Durangoko azken Azokaren egunetan. Garai batetako *Eusko Ikaskuntza*-ren ordezkoa ote litzateke hau? Hura baino zabalagoa eta herritik sortua litzateke Euskal Kultur Batzarrea.

c) *Udako Euskal Unibertsitatea*. Udako Euskal Unibertsitatearen azken saioaren ondoren ateratako agirian, «urte osorako sortuko dugun herri unibertsitatearen hasera gisa» ikusten du bere burua U.E.U.k. Euskal Unibertsitatearen esperentzia hau indartu, areagotu, zabaldu eta finkatu beharra dago. Instituzionaldu beharra dago, burokraziaren sareetan erori gabe, eta horren ekinntza urte osora eta herrietara zabalduz.

Azkenik...

Biharko euskal Unibertsitatea Euskal Herriaren kultur Tradizioari atxekia izango da eta horren kultur Kreazioari emana. J.M. Barandiaranek honela dio: «Ez dugu Ikasgu Nagusia sortu bear, munduaren aurrean unibertsitate bat badugula azaldu naican. Ez eta, besterik gabe, gçiko irakaskintzako ikasgu bat izan dedin. Ez da naikoa ori ere. Gugandik eta gu bide gerala sortzen den jakintza jator eta berri baten sorgu eta iturburu izan dedin aalegindu behar dugu guztiok»³³. Eta honela «itzultzten» dio erdarara J. Lasak: «No basta enseñar las ciencias o la Vascología ni siquiera en vasco. Es preciso crear algo valioso»³⁴.

Crear... Sortu... Alde batetik, euskal Kultura historikoa eta tradizionala aztertu eta argitu behar ditu: eta, horretarako, euskal Filologia, Etnologia, Historia, Geografia, Instituzioak, Legeak, Teknologia, Antropologia, etab. Eta, bestetik, Euskal Herria gaur «sortzen» ari den kulturaren zerbitzuan ihardun behar du, kultura unibertsalari irekia dagoen horren zerbitzuan, euskal gizarteak gaurregun sortzen eta bizi duen kultur dinamikaren zerbitzuan: eta horretarako, zientzia modernu guztiak izango dute leku euskal Unibertsitatean: Soziologia, Politika, Fisika, Kimika, Informatika, Psikologia, Astronomia, Inginaritza, Medikuntza, etab. etab. Euskal Herriaren gizarteari eta bizitzari lotu-lotua doa euskal Unibertsitatea.

Euskal Unibertsitateak euskal Kultura eta Herri berri baten

eragilea izan behar du. E. Knörr-ek dioena motz gelditzen ote den nago: «La Universidad, en mi opinión, debería ser un gran centro de irradiación cultural y el soporte del renacimiento cultural de nuestro país»³⁵.

Benetan «errenazimendu» baten egunetan ari dela uste dut Euskal Herria; baina herri honen kultur sormena gaur ez da agortuko haren kultura tradizionalaren zahar-berritze hutsean. «Errenazimendua»rekin batera, kultur iraultza batetik abiatuta dago herria, bere historia ilun baten ukapena eginez. Horregatik, euskal Unibertsitate euskalduna eta herritarra, Euskal Herriaren kultur iraultza honen argitzaile eta eragile izango da.

Biharko euskal Unibertsitatea, gaurtik prestatzen eta lantzen duguna izango da: Euskal Herri libre baten Unibertsitate nazionala nahi badugu, *askatasuna* landu eta bideratu behar dugu; euskal gizonaren Unibertsitate euskalduna nahi baldin badugu, geure *nortasunaz* buruz, izatez eta bizitzez jabetzen saiatu beharko dugu; euskal gizarte zuzenago baten Unibertsitate herritarra nahi baldin badugu, *zuzentasuna* egin beharko dugu euskal gizartean.

¹ Eskema honetatik kanpo gelditzen dira Euskal Herrian orain leutzen diren erdal Unibertsitateak: Deustukoa, Lejoakoa eta Iruñefekoa, eta hor-hemen sakabanatuta dauden beste Fakultateak. Hauk ez dira Euskal Unibertsitate bila eta horretarako bidean sortuak; agian horren kontra. Anticuskal Unibertsitate gertatu dira gertatu.

² J. ESTORNES LASA, *Los Vascos y la Universidad*, Edit. Auñamendi, San Sebastián, 1970, I. t., 84 or.

³ Id. *ibid.*, 110 or.

⁴ Id. *ibid.*, 84 or.

⁵ Id. *ibid.*, 109 or.

⁶ *Segundo Congreso de Estudios Vascos*, Edic. de la Sociedad. San Sebastián, 1920, 550 or.

⁷ Id. *ibid.*, 218 or.

⁸ Ik. Ageri hori *Anaitasuna* aldizkarian (15-XII-75).

⁹ «Unibertsitatea Euskal Herrian», in: *Punto y Hora de Euskal Herria* (1-15 sep. 1976) 30 or.

¹⁰ «Otra vez la Universidad», in: *ibid.* (1-15 oct. 1976) 31 or.

¹¹ J. LASA, *Euskal Ikasgu Nagusi edo Unibertsitateaz*, Ed. Itxaropena, Zarauz 1976, 84 or.

¹² Ik. id. *ibid.*, 58 or.

¹³ Ik. 22 or. eta ondorengoak.

¹⁴ Id. *ibid.*, 79 or.

¹⁵ Id. *ibid.*, 69 or.

¹⁶ Id. *ibid.*, 54 or.

- ¹⁷ Id. *ibid.*, 58-59 or.
- ¹⁸ MARTIN DE UGALDE, *Hablando con Chillida, escultor vasco*, Ed. Txertoa, San Sebastián, 1975, 164 or.
- ^{18*} Id. *ibid.*, 163 or.
- ¹⁹ «Universidad Vasca», in: *Punto y Hora de Euskal Herria* (1-15 sep. 1975) 24 or.
- ²⁰ J. L. Orellak, goitik datorren Unibertsitate horretan «integraturko» lituzke euskal kultur instituzioak: «Euskal Unibertsitate honetan geratuko lirateke integraturik herriarentzat hain interesgarriak diren kultur erakundeak: adibidez, Euskaltzaindia, Euskal Historiaren Akamedia izenez eratu beharko litzatekeena, Estetika inbestigazioen Institutua...» («Euskal Herrirako Unibertsitate baten beharraz», in: *Zeruko Argia* (1976-Urtarrila-25) 16 or.
- ²¹ Ik. *Universidad Vasca*, a. a., 22-23 or.
- ²² MARTIN UGALDE, a. l., 111 or.
- ²³ «Universidad Vasca», a. a., 22 or.
- ²⁴ J. LASA, a. l., 87 or.
- ²⁵ Id. *ibid.*, 75 or.
- ²⁶ Id. *ibid.*, 85 or.
- ²⁷ «Gipuzkoako Unibertsitatea euskal Unibertsitatearen kontra», in: *Zeruko Argia* (1976-Urria-10) 27 or.
- ²⁸ J. LASA, a. l., 60 or.
- ²⁹ Id. *ibid.*, 69-70 or.
- ³⁰ Id. *ibid.*, 76 or.
- ³¹ Honelako zerbait adierazten du nonbait J. L. Orellak, lehen aipaturiko artikuluan, 15 or.
- ³² «Otra vez la Universidad», a. a., 31 or.
- ³³ J. LASA, a. l., 61-62 or.
- ³⁴ J. LASA, *Universidad Vasca*, Ed. Itxaropena, Zarauz, 1976, 85-86 or.
- ³⁵ «Universidad Vasca», in: *Punto y Hora*, a. a., 22 or.

P. A.

LA UNIVERSIDAD VASCA DEL MAÑANA

El hablar del «mañana» no tiene un significado temporal sino cualitativo, como ruptura respecto de la situación universitaria actual del País Vasco.

La historia del Pueblo Vasco es una historia de muchos proyectos y algunas realizaciones de Universidad, que desde la Universidad simplemente localizada en el País Vasco, pasando por el Distrito Universitario Vasco y la Universidad autónoma Vasca, va perfilándose como una Universidad popular y propiamente vasca en sentido geográfico, administrativo, cultural y lingüístico.

En la actual dinámica política y socio-cultural del Pueblo Vasco se ha

abierto una amplia discusión sobre el significado de la Universidad Vasca; las diversas alternativas difieren en la distinta concepción de la Universidad Vasca respecto de la enseñanza en general, de la cultura vasca, del euskera, de la sociedad y del Pueblo Vasco. Una auténtica alternativa de la Universidad vasca del mañana comporta una concepción de Universidad euskaldun, popular y nacional.

Para llegar a esa Universidad Vasca es necesario que se cumplan una serie de condiciones políticas, socio-económicas y culturales determinadas. Por otra parte, hay que recorrer un camino de acciones programadas, tanto en el interior de las Universidades actuales del País Vasco como en el exterior de las mismas, potenciando, coordinando y programando la acción cultural de los grupos y entidades culturales vascas, surgidas en el Pueblo Vasco.

L'UNIVERSITE BASQUE DE DEMAIN

Le terme «demain» n'est pas employé ici dans son sens temporel, mais plutôt qualitatif, comme rupture par rapport à la situation universitaire actuelle du Pays Basque.

L'histoire du Pays Basque est une histoire de multiples projets et quelques réalisations d'Université. Cette histoire part d'une Université uniquement localisée au Pays Basque, passe par le District Universitaire Basque et l'Université Autonome Basque, et arrive le moment où elle se présente comme une Université populaire et authentiquement Basque dans les dimensions géographique, administrative, culturelle et linguistique.

A l'intérieur de l'actuelle dynamique politique et socio-culturelle du Pays Basque s'est ouverte une vaste discussion à propos de la signification de l'Université Basque; les différentes tendances se différencient dans la conception de l'Université Basque par rapport à l'enseignement en général, de la culture basque, de la langue basque, de la société et du Pays Basque. Une authentique alternative de l'Université Basque de demain comporte une conception d'Université euskaldun (basqueparlante), populaire et nationale.

Pour arriver à cette Université Basque on a besoin de l'accomplissement d'un tas de conditions politiques, socio-économiques et culturelles bien précises. D'autre part, il faudra parcourir un long chemin d'actions programmées, à l'intérieur des Universités actuelles au Pays Basque comme à l'extérieur de celles-ci, en consolidant, coordonnant et programant l'action culturelle des groupes et institutions culturelles basques, nés au sein du peuple.